

Frontalna lobotomija stvorenog poretka Grada

Nameće se pitanje kako odijeliti realnost od virtualnosti i može li virtualnost egzistirati bez istovremenog potvrđivanja u realnosti

Uz Zagrebački urbani festival 2001.

Ivana Slunjski

Pojam urbanizacije kao primarni proces organizacije prostora veže se još iz političku centralizaciju prvobitnih država. Od Sumerana i Egipćana pa sve do pojave urbanih aglomerata integracija prostora izraz je određenih društvenih fluktuacija. Industrijska revolucija uz svoepći obrat u gospodarstvu donosi naglu migraciju stanovništva iz seoskih u prigradska i gradska naselja, a formiranje četvrti u želji za što boljom prokvljenošću gradskoga tkiva prati ubrzana izgradnja prometne infrastrukture. Industrijalizacija zahuktava već postojeću socijalnu diferencijaciju i neprestano sukobljavajući važnost stanovanja i industrije povlači pitanja *kaževoće* življenja. Nekadašnje središte društvenog života potisnuto je nicanjem megalomanskih trgovačkih kompleksa i poslovnih objekata. Vizija zajedništva se rasteže, a međuljudski odnosi marginaliziraju i banaliziraju na egzistencijalnu komunikaciju proizvođača i potrošača. Pomisao da se dehumanizacija sve više oizma kontroli nije toliko zadržavajuća koliko činjenica da svi sudjelujemo u pokretanju tog mehanizma propasti. Urbani prostori sada se sagledavaju iz novog aspekta.

Neurološka topografija

Pješačke zone zatrpavaju parkirališta, a ulice postaju tek označnice razgraničenja među otudnim kvartovima. Rutinizirani događaji nižu se vrtoglavom brzinom. Kako se brzina povećava, pogled nas vodi iza uglova objekata koji promiču usput. Iako se krećemo naprijed, u vidokruglu bilježimo stvari iz neposredne prošlosti. Ako naše gibanje imaginarno približimo brzini svjetlosti, lokus nam se usmjerava na vrlo skućeni prizor zbiljavanja u slijedu. Prava kretanja sabija nas u jednu točku. Vrijeme gibanja naoko se usporava upadajući u međuvremenske rascijepje i odjednom ulazi u područje dilatacije. Prostor postaje neobvezujući, sasvim indiferentan i spreman na procese odnakačavanja i prekoderanja. Frontalna lobotomija stvorenog poretka rezultira izmještanjem materijalnog tijela iz dosadašnjeg okoliša zadržanjem u konceptualna prostranstva mašte. Potaknuta tehnološkim mašta preskače barijeru ljudske danosti. Razvoj suvremenih in-

formacijskih i komunikacijskih tehnologija preslik je topografske organizacije unutar neuronskih sklopova mozga. Sirenje impulsa aferentnim i eferentnim vlaknima kao i prijenos odgovora na percepciju bioloških pod-

uvijek održava granice tjelesnosti, ali kao *produžetak* reagira s drugim interaktivnim sustavom, kiberprostorom. Kretanje kiberprostorom omogućeno je posredovanjem energetske potencijalno prisutne u informaciji.

ražaja u skladu je s prolaskom tehnološke informacije utređenim sustavom virtualnog prostora. Vrijednost informacije u kiberprostoru sadržana je u brzini njezine replikacije. Eskapizmom u kiberprostor čovjek se konačno odvaja od svoje tjelesnosti približavajući se davnjoj utopiji telepatičke komunikacije i duhovnog prožimanja.

Artipističnost i energija

Utopistički bijeg u nove *društvene* predjele koji se temelji na spoju stroja i čovjeka isključuje soluciju prevladavanja hibridne inteligencije nad ljudskom. Umjetno stvoreni intelekt opskrbjen je ustrojem hermafroditizma koji svojim samokopuliranjem bezgranično asimilira nadolazeće informacije proizvođači neku vrstu sveprisutnog apsoluta. Takav entitet koji se istovremeno ostvaruje na slučaju, dakle trenutačnom realizacijom informacije na ekranu računala ili putem nekog drugog medija virtualne realnosti i kiberprostora, ne priznaje grešku kao mogućnost slučajnosti. Utopistička paradigma neke skorije budućnosti time je zapravo bliža antiutopističkom pogledu raspadanja ljudske civilizacije. Jedna od poveznica umjetničkog preispitivanja kibernetičkog prostora i njihova preklapanja je energija. Ljudsko je tijelo interaktivni sustav limitiran određenom količinom energije koju da bi osiguralo vlastito postojanje troši na svladavanje entropije. Smanjenje lokalne entropije dovodi do povećanja ukupne entropije svemira i vodi rasapu. Energija koju tijelo isijava u vidu kinetičke energije na psihološkoj razini djeluje kao *produžetak* aktivne misli. Energija još

Surogati zajedništva

Njegov projekt u osnovi je zamišljen kao jednomjesečna instalacija postavljena na displejima javnoga gradskog prijevoza Ticina. Andreas Gysin pokušava pronaći rješenje sve dominantnijeg otuđenja koje također proizlazi iz učestale upotrebe novih medija. Instaliranje projekta na loše odabranu lokaciju (proljeće Europskog doma) zasigurno nije urodilo željenim odazivom ionako pasivnih stanovnika Zagreba. Gysin poziva prolaznike na intervenciju odašiljanjem SMS poruka sa svojih mobilnih telefona dajući im priliku da autorski kreiraju hipertekst. Navedeni hipertekst trebao bi zbliziti svoje vremenski udaljene tvorce, ujedno i same njegove korisnike. Ali on je produkt forsiranog spajanja u simuliranu zajednicu kojoj je jedini cilj realizacija hiperteksta. Nepostojanje idejnog motiva koji bi aktere stimulirao otvarajući polje razmjene i preformiranja hiperteksta djeluje porazno. Interaktivnost ovakvih sustava razara konvencije onoga gledanog i onog što se gleda. Identitet pojedinca se, čak ne više tijela već svijesti, razgrađuje da bi se kao strogo strukturalna jedinica uklopio u gradnju

Oslo-Zagreb i natrag

Prezentaciju rada umjetničke mreže *Motherboard* u Zagrebu su u sklopu prvoga *Urbanog festivala* predstavili Amanda Steggell i Per Platon. Medijatori ulaza u kiberprostor bile su video kamere smještene u Osliu i Zagrebu (u pasazu nebodera na Trgu bana Jelčića). Kamere su direktnom videovezom prenosile javna događanja, zvukove i slike iz obaju gradova, a njihovom simultanom projekcijom mapirali su se isječci dviju urbanih sredina na istom ekranu. Signali su se prenosili Internetom što je između pojedinih kadrova stvaralo vremenski odmak od dvadeset sekunda. To kašnjenje uspostavljalo je prostor komunikacije. Mapiranje dvaju gradova povezovalo se prijenosom informacije. Informacija koja je u video umjetnosti obično propusna samo u jednome smjeru izbjegnuta je postavljanjem druge kamere na mjestu recipijenta. Video slika uslojavanjem kadra unutar kadra postigla je svoju prividnu dubinu. Kašnjenje od dvadeset sekunda bilo je dovoljno za očita-

Signali su se prenosili Internetom, što je između pojedinih kadrova stvaralo vremenski odmak od dvadeset sekunda i to kašnjenje uspostavljalo je prostor komunikacije

autonome umrežene svijesti. Transformacija izlaže pogledu nutrima tih jedinica, njihov presjek i morfoloiju. Uslokom u umreženu virtualnu svijest svaki promatrač postaje tvorbenom jedinicom i ujedno biva promatran očima drugih promatrača, ali i očima kolektivne virtualne svijesti. Na taj način podaci pojedinca dostupni su svima koji su u tom trenutku

umreženi što podilazi orwelovskoj koncepciji kontrole. Kako želja promatrača za otkrivanjem novog raste, tako se njemu pripadajuća svojstvenost prazni i nadopunjuje tkivom virtualnog bića. Odgovornost promatrača o prekidu tjeka informacija sve manje leži u njemu samome. Sve teže se uspijeva otrgnuti s površine memorijske matrice jer u njemu više nema ničeg što bi pružilo otpor.

Realvirtualno, virtualnorealno

Nameće se pitanje kako odijeliti realnost od virtualnosti i može li virtualnost egzistirati bez istovremenog potvrđivanja u realnosti. Genetski inženjering i biotehnologija, koristeći spoznaju da stanične živih organizama uspješno dešifriraju informacije pohranjene u tuđem genu, svedrno se upliću u prokreiranje novoga humanog naraštaja. Velikim je dijelom njihov cilj plemeniti, no dokle može teći to klonsko nadomještanje starih tkiva novim tkivima, starih organa novim organima? Gdje su granice naše konačnosti, ako ih je uopće moguće dosegnuti? I ako se mogu dosegnuti, što se nalazi iza te konačnosti?

Donna J. Haraway, izbor iz CYBORG MANIFESTA (1984)

(...) Na kraju dvadesetog stoljeća, u našem vremenu, miškom vremenu, svi smo mi bimeri, teoretizirani i fabricirani hibridi strojeva i organizama. Ukratko: kiborzi. Kiborg je podjednako naša ontologija kao i naša politika. Kiborg je kondenzirana slika naše mašte, koliko i naše materijalne stvarnosti — obaju udruženi centara za strukturiranje svijetlo-povijesnih transformacija. U tradiciji "zapadne" znanosti i politike, dakle u tradiciji rasizma, patrijarhalno-vodenog kapitalizma, u tradiciji koja se služi retorikom Napretka, u tradiciji iskoristavanja prirode kao izvora za proizvodnju kulture, u tradiciji proizvodnje javstva iz refleksije drugosti, u istoj su toj tradiciji odnosi organizama i mašine trajno ratovali oko granica. Ratovalo se oko granica produkcije, reprodukcije i imaginacije. Ja se pak zalažem za argument *uzdika* pri miješanju granica, kao i za argument *odgovornosti* prilikom njihove konstrukcije. Zalažem se i za socijalističko-feminističku kulturu i teoriju, držeći se postmodernističkog, anti-naturalističkog i utopijskog načina zamišljanja svijeta bez rođova, možda samim time i bez podrijetla, ali vjerojatno i bez završetka. Inkarnacija kiborga nalazi se izvan Povijesti Spasa. Ona nema edipalni karakter i ne namjerava izriječiti strašni raskol rođova kroz ustemensimboličke utopije psihoanalize niti najavu opće postedipalne apokalipse. Kako tvrdi Zoe Sofoulis u neobjavljenom rukopisu posvećenom Jacquesu Lacanu, Melanie Klein i nuklearnoj kulturi, tekstu nazvanom *Lacklein*, najvažnija i najdivnija čudovit-ta u svijetu kiborga utjelovljena su u neodpovskim naracijama, s drukčijom logikom represije, koju moramo razumjeti ako kaminamo opstati.

S engleskoga prevela
Nataša Govedić